

І. Лаєрївська

КНЯГИНЯ ОЛЬГА

У Києві свято велике — князь Ігор княгиню привіз. Весь народ вийшов зустрічати.

— Вітай нам, ясна княгине!

Князь Ігор весь в лицарській зброї, на коні, а поруч нього, на другому, прекрасна, як весняний ранок, дівчина. Очі горіли вогнями, брови зігнуті в лук, сиділа на коні, наче справжній лицар.

Нараз кінь Ольги неспокійний став — почав танцювати на місці, ставати дуба, наче чимось сполошився. Всі перелякались: княгиня впаде з коня, це злий знак. Всі мов завмерли — дружинники кинулись на поміч.

— Облиште, я сама! — сказала і своєю ніжною рукою стягнула міцно поводи. Кінь ще раз закрутився і став на місці як вритий.

— Це лицар-дівчина. Слава нашій відважній княгині! — загомоніли люди.

І жила Ольга з Ігорем в княжому теремі, а з ними старий дворецький Мирослав. Він приглядався до молодій княгині та все шепотів: «Зовсім до матері подібна».

І народився у княгині Ольги син, Святославом його назвали. Раділи кияни, радів князь Ігор, раділа Ольга і старий дворецький.

Князь Ігор у похід пішов. Як вертався, сурми вже здалеку грали. Сповіщали киянам, що князь зо дружиною з походу іде.

— Вернулись! Є! — раділа Ольга. — Вітай, моя радість, вітай моє сонце, — казала.

І другий раз пішов Ігор у похід. І знову ждала княгиня, поки сурми заграють.

Заграли, дружина вернулась, а з нею і князь Ігор.

— Вітай нам, переможний князю! — казала. — Вітай і не йди вже більше нікуди. Добра всякого у нашій країні повно, навіщо тобі чуже, — просила княгиня Ольга.

— Ще тільки раз один піду, моя княгине. Ще тільки впоратись мушу

з неслухняними деревлянами, — сказав князь Ігор.

І знову готовились до походу і знову пішли. Княгиня Ольга довго виглядала-чекала, слухала, коли сурми переможно заграють. Нема... не видно... не чути...

Аж тут одного дня затупотіли кінські копита, і два вершники до терему княгині стрілою помчались.

— Ясна княгине! Князь твій Ігор не живе! Деревляни підступом схопили його! Згинув він страшною смертю!

— Кажіть, як це було! — сказала гордо княгиня, а сльози, що затремтіли були в неї на віях, десь геть заховались.

— Це було під Іскоростенем: деревляни нагнули два високі дерева, привязали до них князя і пустили. Деревя випрямились і розірвали князя надвоє.

Княгиня нічого не відповіла: тільки брови затиснулись в лук, а в очах загорілись іскри, а намисто, що в неї на шиї було, якимось дивно задзвеніло.

Пішла до кімнати князя Ігора, довго там сиділа — а коли відкрились двері, Ольга стояла на порозі з мечем у руці. Пішла до кімнати сина і повісила меч над ліжком дитини.

У Святослава оченята загорілись, на виду пожвавішав, а ручки так самі до меча і потяглись.

— Так гарно блищить! Дай мені його, мамо! Це мій, правда?

— Твій, сину! І ним ти смерть батька помстити мусиш! — Готуйтеся в похід! — наказала княгиня своїм воєводам. — Я поведу!

І пішла по світу вістка: київська княгиня в похід іде! Такого ще не було, щоб жінка похід вела!

І зачули деревляни і перехитрити княгиню захотіли. Послів послали до княгині.

— Княгине велика! Наш князь Мал тебе побачив і відразу тебе покохав і до тебе старостів своїх шле. Будь нашою княгинею, Ольго!

Княгиня хвилинку подумала і сказала:

— Ідіть у свої човни. Завтра ж честь вам віддам.

А на другий день казала покликати Ольга деревлян до себе, а вони й кажуть:

— Не поїдемо ми кіннями, пішки теж не підемо! Понесіть ви нас у човнах.

І понесли слуги княгині деревлянських послів у човнах і в яму вкинули та живих закопали.

І вирушила княгиня в похід на деревлян. Зібрала всю дружину, взяла маленького Святослава і меч Ігоря.

— Під Іскоростень! — сказала. — На могилу князя!

І рушили. Ольга на коні, як справжній лицар, чорний плащ спадав з рамен (плечей), на волоссі князя шапка, а під нею гарне, але дуже суворе обличчя, в очах дивні вогні. Певною рукою держала поводи коня. Того самого, на якому ще дівчиною в'їхала була в Київ. Побіч неї їхав маленький Святослав під опікою воєводи. Він держав в ручках великий меч і не хотів його нікому віддати: «Це ж мій, мама сказала, що він мій».

Приїхали. Княгиня казала приготувати багато меду, вин і всякого добра і запросити деревлян.

Багато їх прийшло. Мед, вино пили і веселились, наче не на тризну, а на бенкет прийшли. Пили, пили і веселились, аж і поснули, де сиділи.

І тоді наказала княгиня всіх їх повбивати.

— Це за князя Ігоря! — прошепотіла.

І пішли походом по усій деревлянській землі. Страшний був це похід. Як починала першу битву, взяла княгиня Святослава за ручку.

— Кинь, Святославе, мечем.

Хлопчик зібрав усі сили, щоб кинути меч. Недалеко він упав, але зарився вістрям в землю.

— Славно! Славно! — закричали дружинники.— Сміло вперед! Перемога наша!

І пішли вперед, і перемагали. Скорилась великій княгині уся деревлянська земля, тільки город Іскоростень, під яким вбито князя Ігоря і де княгиня справляла криваву тризну, не хотів скоритися. Тоді Ольга післала туди послів:

— Не багато я від вас жадаю: по три голуби й по три горобці від кожної хати!

Сміялись деревляни з Ольги. Це жоден переможець такої данини не хотів. Одразу видно, що жінка—не воїн. І послали Ользі по три голуби й по три горобці від хати. А княгиня наказала прив'язати до кожної пташки тліючу ганчірку і пустити. Полетіли вони з вогнем у свої гнізда і весь город запалили. Страшним вогнем горів Іскоростень, город, що зладив таку страшну смерть Ігореві.

Стояла княгиня на горбі, недалеко від города, завинута у свій чорний плащ, і дивилась, як вогняні язики все вище і вище зносились, чула страшні крики і стогін, і нагло щось защеміло в душі княгині.

— Досить! Досить! Помстою не воскресити мені Ігоря!

Але вогонь ще дужче й дужче розгорявся. А потім потухати став. Лишилися тільки два високі полум'яні язики. Один простий, як вогняний стовп, а другий впоперек вітер розвіяв.

— Хрест. Це хрест! — прошепотіла Ольга.

Дивилась Ольга довго на нього і не бачила, як дружина додому вже збиралася — не бачила й не чула нічого — дивилась тільки в полум'яний хрест, якого вже теж не було.

*Історія України в Казках та Легендах
Серія “Скарбничка Школяра”
Львів 2001*